

EMOTIONEEL GEVANGEN

over ouderverstoting

*Voor iedereen die te maken heeft met
ouders en kinderen in scheidingsituaties*

Monique Meulemans

Copyright © 2020 Monique Meulemans

Auteur: Monique Meulemans (www.moniquemeulemans.nl)

Tekstredactie: Maria Genova

Uitgeverij: BoekenGilde

Druk: BoekenGilde (www.boekengilde.nl)

Ontwerp en fotografie omslag: Désirée Meulemans

Ontwerp en opmaak binnenwerk: bureau Janse

ISBN: 978-94-6323-540-2

NUR: 767 en 770

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord Sietske Dijkstra	6
Inleiding	9
1 Moedermythes en vaderfabels	15
De betere moeders	18
Vaders doen ertoe	20
Ouderschap: clichés en kletspraat	24
2 Ex-familie bestaat niet	29
Een veilige basis	31
Over verlies, rouw en verlatingsangst	33
Het gezin blijft	36
Voor altijd verbonden	40
Van familie moet je het hebben	44
3 Waar twee vechten, heeft één schuld	49
De ‘sticky message’	51
Ziekmakend ouderschap	58
Achter de schone schijn	66
Gediskwalificeerd, afgedankt en uitgewist	71
4 Een (ogenschijnlijk) heel normaal kind	81
De geliefde en de gehate ouder	83
Verstoorde verhoudingen	87
Als een sekte	93
De stem van het kind	101
Getekend voor het leven	113

5 De noodzaak van medestanders	123
Een alledaagse zaak	125
Helpers, handlangers en bondgenoten	130
Fatale aantijgingen	138
Waar rook is, is... verdriet	149
6 Het systeem: wet, wens en werkelijkheid	159
Niets dan de waarheid	163
De gevestigde orde	178
Van kwaad tot erger	186
Zachte heelmeesters	191
7 Onwetendheid is de vijand	203
Ontwikkelingen rond ouderverstoting	209
Veelbelovende initiatieven	217
Op weg naar hereniging	222
Het weerzien	235
Dankwoord	249
Bijlagen	252
Verder lezen	260
Nuttige informatie	263
Literatuur	267
Noten	269

*If the pathogen is our opponent
and ignorance our enemy,
than knowledge is our weapon.*

– dr. Craig Childress –

Voorwoord

Sietske Dijkstra

Scheiding is het einde van een partnerrelatie, maar niet van ouderschap, noch van de familie. Toch blijkt dat in minstens tien procent van de gevallen één van beide ouders de kind(eren) na een scheiding niet meer te zien krijgt. Voorheen waren dit vooral vaders, nu treft dat ook moeders. Soms ligt daar mishandeling aan ten grondslag. Maar als de afwijzing ongerechtvaardigd is of de aangifte vals, dan spreken we van ouderafwijzing of, als het contact helemaal verbroken wordt, van ouderverstoting. Deze ontwrichting van gezinsrelaties lijken we als samenleving gemakkelijk te accepteren. Terwijl de impact op korte termijn en vaak ook over generaties heen enorm is.

Eigenlijk is er nog steeds onvoldoende kennis van deze problematiek bij professionals, al groeit de belangstelling wel. Het accent van de aanpak ligt nog vaak op een vermeend gebrek aan opvoedingsvaardigheden en de ogenschijnlijk laakbare omgang van de buitengesloten ouder met het kind. Immers,

kinderen keren zich toch niet zonder reden af van een ouder? Terwijl ouderverstoting de uitkomst is van een proces waarin een kind door middel van het psychologische afweermechanisme *splitting* een groot verschil maakt tussen een favoriete ouder en de andere afwijst. Het is daarom van cruciaal belang de focus te verleggen naar de programmerende ouder en het leren doorzien van reactiepatronen bij ouders en kinderen. Door in acht te nemen dat er sprake kan zijn van manipulatie in wat kinderen zeggen, doen en laten. Wat eruit kan zien als een moeizame omgangszaak is dus eerder een vraagstuk dat gaat over de geestelijke gezondheid en over de overdracht van verstoting, geweld en persoonlijkheidsproblemen van generatie op generatie.

Professionals gaan vaak mee met de programmerende en dominante ouder en met de kinderen die zeggen hun ene ouder niet meer te willen zien. De kinderen kunnen toch niet tot contact gedwongen worden? Professionals dringen niet door tot de kern, doorzien de patronen van manipulatie, macht en controle niet. Ze erkennen niet de ruis die kan ontstaan rondom de stem van het kind.

Daardoor is er onvoldoende aandacht voor de morele ontwikkeling van kinderen, voor de impact van manipulatie en van een verschijnsel als dwingende controle, *coercive control* genaamd, dat relaties ondermijnt en degene die het ondergaat isoleert en traumatiseert. Het welzijn van kinderen staat daarbij op het spel. Pas jaren na de contactbreuk met de ouder beseffen deze kinderen als volwassene soms hoezeer zij met het verbreken van contact misleid zijn door de 'favoriete' ouder.

De uitdaging voor professionals en betrokkenen is om patronen van ouderafwijzing eerder te herkennen en actief te werken aan herstel van contact. Tegelijkertijd is het van cruciaal belang om (ex-)partnergeweld in deze complexe scheidingen te onderkennen en te benoemen. Eveneens is het van groot belang om vast te stellen wanneer iemand ten onrechte spreekt van ouderverstoting met het doel om via de kinderen meer greep te krijgen op de ex-partner.

Ervaringsverhalen zijn van belang bij die maatschappelijke bewustwording. De auteur van dit boek is een betrokken buitenstaander als partner van een man die als vader werd buitengesloten van zijn kinderen. Tegelijkertijd kent ze van dichtbij het leed en de strijd en kan ze dit helder naar voren brengen. De auteur bespreekt de maatschappelijke context waarbinnen ouderverstoting zich voordoet en de tragiek ervan, met het oogmerk ervan te leren.

Met haar pleidooi houdt de auteur ons als professionals en als samenleving een confronterende spiegel voor door ondermijning van familierelaties met grote inzet en meer inzicht tegen te gaan. Dat is nodig want we wenden veel te vaak ons hoofd af of we zien niet wat zich onder onze neus voltrekt. Dit boek prikkelt ons bewustzijn en dat maakt het krachtig en waardevol voor zowel betrokkenen als professionals.

dr. Sietske Dijkstra,

psycholoog, onderzoeker en docent

Inleiding

Jaren geleden was ik getuige van een eigenaardig voorval met de dochter van mijn man Frans. Zij was toen een jaar of elf. Het staat voor altijd in mijn geheugen gegrift. Niet alleen omdat het zo hartverscheurend was, maar vooral omdat dit de afschuwelijke aanblik was van ouderverstoting. Ik was me daar toen nog niet van bewust. Dat kwam pas later.

Dit voorval, dat ik verderop in dit boek beschrijf, was het moment dat wij beseften dat er iets vreselijk misging met de twee jonge kinderen van Frans. Kennelijk had zijn ex het niet kunnen verkroppen dat de kinderen na de scheiding bij hem bleven. Ze was naar de politie gestapt en had hem er vals van beschuldigd dat hij haar jarenlang zou hebben mishandeld, seksueel misbruikt en verkracht. Dat deed ze pas nadat Frans hun relatie had beëindigd omdat hij erachter was gekomen dat zij vreemdging. Ze waren drieëntwintig jaar samen geweest. De politie ging mee in haar verhalen. Frans werd gearresteerd

en zat zes weken in voorarrest. De kinderen gingen ‘automatisch’ naar hun moeder en Frans kreeg ze niet meer te zien.

Na het voorval met de dochter gingen wij op zoek naar wat er aan de hand kon zijn met zijn kinderen. Waar kwam die plotselinge omslag vandaan? Waarom gedroegen ze zich ineens zo vreemd en afstandelijk? Vijandig haast. Nog wel tegen hun eigen vader. Maar ook tegen opa en oma op wie ze zo dol waren.

Al gauw beseften we dat hier een vorm van ouderverstoting moest spelen. Daarvan is sprake als een kind na een scheiding, zonder goede reden, plotseling een ouder niet meer wil zien met wie het voorheen een normale band had. Dat gebeurt onder invloed van een ouder die – al dan niet bewust – steeds meer afstand creëert tussen het kind en de andere ouder. Bij dit vervreemdingsproces speelt de omgeving een net zo belangrijke rol.

Volgens deskundigen wereldwijd is ouderverstoting een ernstige vorm van emotionele kindermishandeling en ex-partnergeweld. Een enkele keer komt het voor in intacte gezinnen, maar meestal openbaart dit fenomeen zich in relatie met een scheiding. Het lastige is dat de signalen gemakkelijk verkeerd worden geïnterpreteerd en de problematiek niet wordt herkend.

In dit boek komt uitgebreid aan de orde waarom de controlerende ouder er belang bij heeft om omstanders op het verkeerde been te zetten. Maar het boek zoomt vooral in op de dramatische gevolgen als de instanties dit giftige spel *niet* doorzien.

Volgens deskundigen bevat de zaak van Frans alle elementen van een ‘klassiek’ geval van ouderverstoting en dat geldt ook voor de reactie daarop door de instanties en de rechtspraak.

Frans kreeg keer op keer het gelijk aan zijn zijde, maar zijn kinderen kreeg hij niet te zien.

Wat hem overkwam inspireerde mij tot het schrijven van dit boek. Zijn verhaal is dat van velen. Dat blijkt wel uit de ervaringen die andere verstoten vaders en moeders ons in de afgelopen jaren toevertrouwden. Stuk voor stuk schrijnende verhalen over het verdriet, de machteloosheid en vooral het ongeloof over het onrecht dat ons 'systeem' het klaarblijkelijk toestaat dat de ene ouder door de andere uit het leven van hun kinderen wordt verbannen. De dagelijkse lijdensweg van deze verstoten ouders in de 'strijd' om hun kinderen is voor de buitenwereld nauwelijks te bevatten. Als deze ouders dan ten einde raad een beroep doen op de professionele hulpverlening en daar nauwelijks gehoor vinden, is de nachtmerrie compleet.

De sociale en juridische professionals herkennen de voor ouderverstoting kenmerkende emoties en gedragingen dikwijls niet of de signalen worden verkeerd geïnterpreteerd. De afwijzing van een ouder door het kind wordt niet herkend als ouderverstoting, maar gezien als een reactie op de scheidingsconflicten. De zaak wordt aangemerkt als een ordinaire vechtscheiding en ook als zodanig behandeld. Met dramatische gevolgen, want in zaken waar ouderverstoting speelt werken standaard interventies juist contraproductief. Het contact tussen de verstoten ouder en het kind wordt niet hersteld en de ouder verdwijnt veelal volledig uit beeld, vaak voor jaren. Het kind raakt psychisch beschadigd wat zowel op de korte als lange termijn ernstige problemen veroorzaakt.

Een op de vijf scheidingen mondt uit in een problematische

scheiding met veel conflicten. Als daar kinderen bij betrokken zijn is er een aanzienlijk risico dat er een vorm van ouderverstoting speelt. Het is van levensbelang dat de signalen vroegtijdig worden herkend en de giftige patronen worden doorbroken. Bewust gebruik ik *van levensbelang* omdat de gevolgen voor kinderen ingrijpend en verstrekkend zijn. Zij hebben het recht om, ook na een scheiding, op te groeien met beide ouders, van allebei te houden en bij ze te zijn. Alleen zo kunnen zij zich ontwikkelen tot gezonde en evenwichtige volwassenen.

In situaties waar (vermoedelijk) ouderverstoting speelt *moet* vroegtijdig worden ingegrepen. Als dat niet gebeurt is de kans groot dat kinderen dit als volwassene doorgeven aan hun eigen kinderen en dat de geschiedenis zich blijft herhalen van generatie op generatie.

Met dit boek hoop ik bij te dragen aan het beter herkennen en begrijpen van ouderverstoting. Het geeft antwoord op de vraag *waarom* zaken waar deze problematiek speelt een specifieke en specialistische aanpak vereisen en laat zien wat de gevolgen zijn als dat niet gebeurt.

Over dit boek

Kort licht ik een paar termen toe waarvoor ik in dit boek heb gekozen.

Voor het fenomeen dat een kind, zonder gegronde reden, een ouder afwijst met wie hij of zij voor de scheiding een goede of in ieder geval een normale band had, worden in ons land verschillende termen gebruikt. Het meest gehoord zijn: ouderverstoting, oudervervreemding en in mindere mate ouderafwijzing.

Af en toe duikt de inmiddels achterhaalde term PAS (Parental Alienation Syndrome) op. De betekenis van deze termen verschilt nauwelijks.

In het Engels wordt vrij consistent Parental Alienation (PA) gebruikt, wat letterlijk oudervervreemding betekent. Voor dit boek gebruik ik de term ouderverstoting. In mijn ogen drukt dat helder uit wat er uiteindelijk gebeurt: onder invloed van één ouder en de omgeving, wordt het kind psychisch zo onder druk gezet dat het als – onbewuste – overlevingsstrategie de andere ouder verstoort.

Ik heb geprobeerd dit boek zo genderneutraal mogelijk te schrijven, maar omwille van de leesbaarheid schrijf ik soms *hij* of *hem* waar evengoed *zij* of *haar* zou kunnen staan en andersom.

De namen van de ex-partner en de kinderen van Frans zijn omwille van hun privacy gefingeerd. Voor de andere ervaringsverhalen is soms – op verzoek van de verteller – voor een pseudoniem gekozen.

Monique Meulemans